

ВЪЗЛОЖИТЕЛ: БАСЕЙНОВА ДИРЕКЦИЯ ЧЕРНОМОРСКИ РЕГИОН

**МОНИТОРИНГ НА ИЗБРАНИ ВИДОВЕ
МОРСКИ ПТИЦИ ЗА 2021 Г.
СЪГЛАСНО ПРОГРАМАТА ЗА
МОНИТОРИНГ ПО ДЕСКРИПТОР 1 –
БИОРАЗНООБРАЗИЕ НА РАМКОВА
ДИРЕКТИВА ЗА МОРСКА
СТРАТЕГИЯ 2008/56/ЕО**

ОБОБЩЕН ДОКЛАД

ИЗПЪЛНИТЕЛ: СДРУЖЕНИЕ „ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ“

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Резултати от проведения мониторинг
2. Предложение за включване на нови видове крайбрежни и морски птици в програмата за мониторинг
3. Оценка на състоянието на наблюдаваните видове птици
4. Предложения за прагови стойности

ПРИЛОЖЕНИЯ:

Приложение 1: Предложение за актуализиране на програмата за мониторинг по дескриптор 1,4 Биоразнообразие, морски птици

Приложение 2: Данни от теренните наблюдения – от брега и от плавателен съд (в ел. формат на диск)

Приложение 3: Снимки (в ел. формат на диск и описание на хартия)

Приложение 4: ГИС слоеве в .shp формат и координатна система WGS 1984 (в ел. формат на диск и описание на хартия)

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БДЗП – Българско дружество за защита на птиците

БДЧР – Басейнова дирекция „Черноморски район“

ДЕС – Добро екологично състояние

ДСМОС – Добро състояние на морската околна среда

ЕК – Европейска комисия

ЕС – Европейски съюз

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИИЗ – Изключителна икономическа зона

ОВМ – Орнитологично важни места

РДМС – Рамкова Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕО

ESAS – Европейски морски птици в морето

GPS – Глобална система за позициониране

IUCN – Международен съюз за защита на природата

Списък на фигурите и таблиците

Фиг. 1. Разпространение на средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*)

Фиг. 2. Разпространение на качулатия корморан подвид *desmarestii* (*Gulosus aristotelis desmarestii*)

Фиг. 3. Разположение на стационарните точки за мониторинг в южния и северния сектор

Фиг. 4. Наблюдение от плавателен съд в българските териториални води - пролет

Фиг. 5. Наблюдение от плавателен съд в българските териториални води - лято

Фиг. 6. Проучване на колонии на качулат корморан в северния сектор

Фиг. 7: Проучване на колонии на качулат корморан в южния сектор

Фиг. 8: Наблюдения по видове птици от плавателен съд през пролетта

Фиг. 9: Наблюдения на средиземноморски буревестник от плавателен съд през пролетта

Фиг. 10: Наблюдения на китоподобни от плавателен съд през пролетта

Фиг. 11: Дял на наблюденията от плавателен съд по видове птици през пролетта

Фиг. 12: Наблюдения на птици от плавателен съд през лятото

Фиг. 13: Наблюдения на китоподобни от плавателен съд през лятото

Фиг. 14: Дял на наблюденията от плавателен съд по видове птици през лятото

Фиг. 15: Разположение на основни колонии на качулат корморан в северния сектор

Фиг. 16: Разположение на основни колонии на качулат корморан в южния сектор

Фиг. 17: Състояние и варианти за решение на нарушения хидрологичен режим на Поморийско езеро

Фиг. 18: Разположение на колония на гривести рибарки в Поморийско езеро

Табл. 1: Максимални численост на качулати корморани, отчетени в северния сектор при наблюденията от брега

Табл. 2: Максимални числености наблюдавани водолюбиви птици при проучване от брега в северния сектор през пролетта и лятото

Табл. 3: Максимални численост на качулати корморани, отчетени в южния сектор при наблюденията от брега

Табл. 4: Максимални числености наблюдавани водолюбиви птици при проучване от брега в южния сектор през пролетта и лятото

Табл. 5: Наблюдавани видове водолюбиви птици и морски бозайници по време на проучването с плавателен съд през пролетта

Табл. 6: Наблюдавани видове водолубиви птици и морски бозайници по време на проучването с плавателен съд през лятото

1. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ МОНИТОРИНГ

1.1 ОСНОВАНИЕ

България като страна членка на ЕС следва да прилага изискванията на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО, транспонирана в българското законодателство чрез Закона за водите и Наредбата към него - Наредба за опазване на околната среда в морските води (2010 г.). Едно от изискванията на Морската директива е провеждането на мониторинг по Дескриптор 1 - Биоразнообразие относно морски птици.

Съгласно чл. 3, ал. 4, т. 4 от Наредбата за опазване на околната среда в морските води (НООСМВ), Басейнова дирекция "Черноморски район" е компетентен орган за планиране, разработване и съгласуване на мониторинга по Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО, но същата не разполага с възможност за провеждане на мониторинг по Дескриптор 1 - Биоразнообразие (морски птици). През 2015, 2016, 2018 и 2020 г. е проведено проучване на два вида крайбрежни птици – мигриращия вид Средиземноморски буревестник (*Puffinus yelkouan*) и среден (качулат) корморан (*Gulosus aristotelis*). Резултатите са използвани за подобряване на програмата за мониторинг по Д1 (морски птици), която следва да се изпълнява ежегодно. Проучването беше изпълнено чрез сключен договор между БДЧР и външен изпълнител. Тези видове са включени в Приложение 2 от Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие на Черно море към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване. В процеса на разработването на Програмата за мониторинг по Д1 - Биоразнообразие (морски птици), вида Средиземноморски буревестник беше съгласуван като общ индикатор със съпътстващи общи параметри за наблюдение между България и Румъния. Важно е мониторингът на морските птици да се изпълнява всяка година, предвид че събраната до момента информация за целите на РДМС е все още откъслечна и не позволява извършване на оценка на състоянието на морската околна среда по Д 1 Биоразнообразие (морски птици).

На 29.04.2021 г. с подписването на договор № 502/29.04.2021 г. Басейнова дирекция "Черноморски район" възлага на СНЦ „Зелени Балкани“:

- Провеждането на мониторинг на избрани видове морски птици за 2021 г. съгласно програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 – Биоразнообразие на РДМС 2008/56/ЕО. Мониторингът да се проведе от брега и от плавателен съд в крайбрежните и териториалните води на България в Черно море.
- Извършване на оценка на състоянието по Д1,4 Биоразнообразие – Морски птици
- Изготвяне на предложение за актуализиране на програмата за мониторинг Д1,4 Биоразнообразие – Морски птици съгласно РДМС 2008/56/ЕО (BLKBG-D1,4-Seabirds)

1.2 ПРЕДМЕТ НА МОНИТОРИНГА

В съответствие с техническата спецификация на Договор 502/29.04.2021 г. между БДЧР и СНЦ „Зелени Балкани“, съгласно програмата за мониторинг по Дескриптор 1,4 - Морски птици на РДМС, предмет на мониторинг бяха два вида морски птици:

1. Мигриращият вид Средиземноморски буревестник (*Puffinus yelkouan*), включен в приложение I от Директивата за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция като вид с консервационно приоритетен статут и определен като уязвим („VU“) съгласно Червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN) 2016-1.

Средиземноморският буревестник принадлежи към семейство Буревестникови (Procellariidae). Той е сравнително дребен вид буревестник и може да се гмурка на дълбочина до 30 m в търсене на риба. Основните размножителни колонии са концентрирани в Централната и Източната част на Средиземно море, от Корсика и Сардиния през централната част на Средиземно, Адриатическо и Егейско море (фиг. 1). Известно е, че средиземноморският буревестник извършва мащабни миграции (вероятно с цел търсене на храна), между Средиземно и Черно море. В българските крайбрежни води, средиземноморският буревестник се наблюдава целогодишно, като най-големи числености са регистрирани през месеците януари – април. В този период птиците извършват миграция на север, вероятно следвайки пасажите от дребна риба. Видът не е установен като гнездящ в България.

Фиг. 1. Разпространение на средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*) (Източник: <http://maps.iucnredlist.org/map.html?id=22698230>)

2. Качулатият (среден) корморан (*Gulosus aristotelis desmarestii*), включен в приложение I от Директива за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция като вид с консервационно

приоритетен статут и определен като незастрашен („LC“) съгласно Червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN) 2016-1. Според последните молекулярни филогенетични изследвания родът *Phalacrocorax* е разделен на шест нови рода, като качулатия корморан е преместен в род *Gulosus*.

Качулатият корморан обитава европейските брегове на Атлантическия океан, крайбрежието на Средиземно и Черно море (фиг. 2). Гнезди на колонии в скални ниши, по стръмни скалисти или песъчливи брегове. Храни се предимно с дънни риби, които лови на дълбочина дори до 60 m. Видът е включен и в Червената Книга на България в категорията „Уязвим“.

Качулатият корморан, срещащ се в България, принадлежи към подвид *desmarestii* (*Gulosus aristotelis desmarestii*). Световната популация на вида се оценява на 2700-4000 двойки. В България са установени две гнездящи колонии – край с. Тюленово (около 220 двойки) и на остров св. Петър край Созопол (около 140 гнездящи двойки) през 2020 г. (данни: Зелени Балкани, 2020).

Фиг. 2. Разпространение на качулатия корморан подвид *desmarestii* (*Gulosus aristotelis desmarestii*), жълто = летен посетител, зелено = гнездящ, синьо = зимен посетител. (източник:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/threatened/p/Gulosus_aristotelis_desmarestii_en.htm)

По време на наблюденията беше събирана следната съпътстваща информация:

- регистрирани бяха всички крайбрежни и морски птици, и морски бозайници;
- за наличието на макроотпадъци (>2.5 cm), по-специално пластмасови отпадъци, както на брега в близост до местата на гнездене на корморана, така и плаващи по морската повърхност в наблюдаваните места за

хранене и почивка на двата вида в крайбрежни и териториални води на България в Черно море;

- регистрирани бяха също така и човешки дейности, източник на антропогенен натиск върху целевите видове, техните местообитания и хранителни ресурси – риболов, туризъм и рекреация.

1.3 ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ

Избраният подход и приложената методология бяха в съответствие с параметрите посочени в техническата спецификация към поканата и сключения Договор 502/29.04.2021 г между БДЧР и сдружение „Зелени Балкани“.

Мониторингът на избраните видове крайбрежни и морски птици беше:

- съобразен с препоръките към обобщения доклад по поръчка “Мониторинг на избрани видове морски птици за 2018 г. съгласно програмата за мониторинг по Дескриптори 1,4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО” към Договор № 403/22.05.2018 г. и поръчка “Мониторинг на избрани видове морски птици за 2020 г. съгласно програмата за мониторинг по Дескриптори 1,4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО” към Договор № 475/27.05.2020 г.
- извършван от минимум двама специалисти орнитолози по стандартизирани методики за провеждане на наблюдения от брега и от плавателен съд, използвани и от останалите европейски държави с цел хармонизиране на подходите и съпоставимост на данните от проведените наблюдения.

Мониторингът от брега се проведе по следната методика:

- Наблюденията бяха провеждани от предварително определени точки (с подходящо местоположение и добра видимост) на морския бряг, като бяха обхванати районите от северното крайбрежие между нос Калиакра и Тюленово и южното крайбрежие между гр. Созопол (включително островите св. Иван, св. Петър и св. Тома) и гр. Царево и с. Резово, както и акваторията на съществуващите орнитологично важни места (ОВМ). Наблюденията бяха проведени 3 пъти сезонно (по време на два сезона – лято и есен). Наблюдението включваше по три точки във всеки район, разположени както следва: Калиакра, Камен бряг и Тюленово в северния сектор и Созопол/нос Агалина, Царево и Резово в южния сектор (фиг. 3).
- Събирани бяха популационни данни за гнездовата колония на качулат (среден) корморан (*Gulosus aristotelis*) (размер, гнездови успех, възрастова структура на колонията), както и събиране на данни за присъствието, числеността и поведението на средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*).
- Наблюденията се редуваха от по 15 минути със зрителна тръба и бинокъл, в продължение на 1 – 2 часа. Географските координати бяха регистрирани с

- помощта на GPS устройство. Данните се записваха в полеви формуляри по предоставените образци.
- iv. Наблюдаван беше морския бряг, както и прилежащата крайбрежна акватория до около 3 км от брега, като в случаи на наблюдение на гнездящи птици от вида качулат корморан и други видове се определяха параметрите на колонията/ите (брой гнездящи/негнездящи птици, млади/възрастни птици, брой гнезда, граници на колонията, поведение на птиците, смъртност, заболявания и др.).
 - v. Регистрирани бяха макроотпадъци (> 2,5 cm) по брега в посочените райони за наблюдение, както и други видове водолюбивы птици и морски бозайници.

Стационарни точки за мониторинг от брега

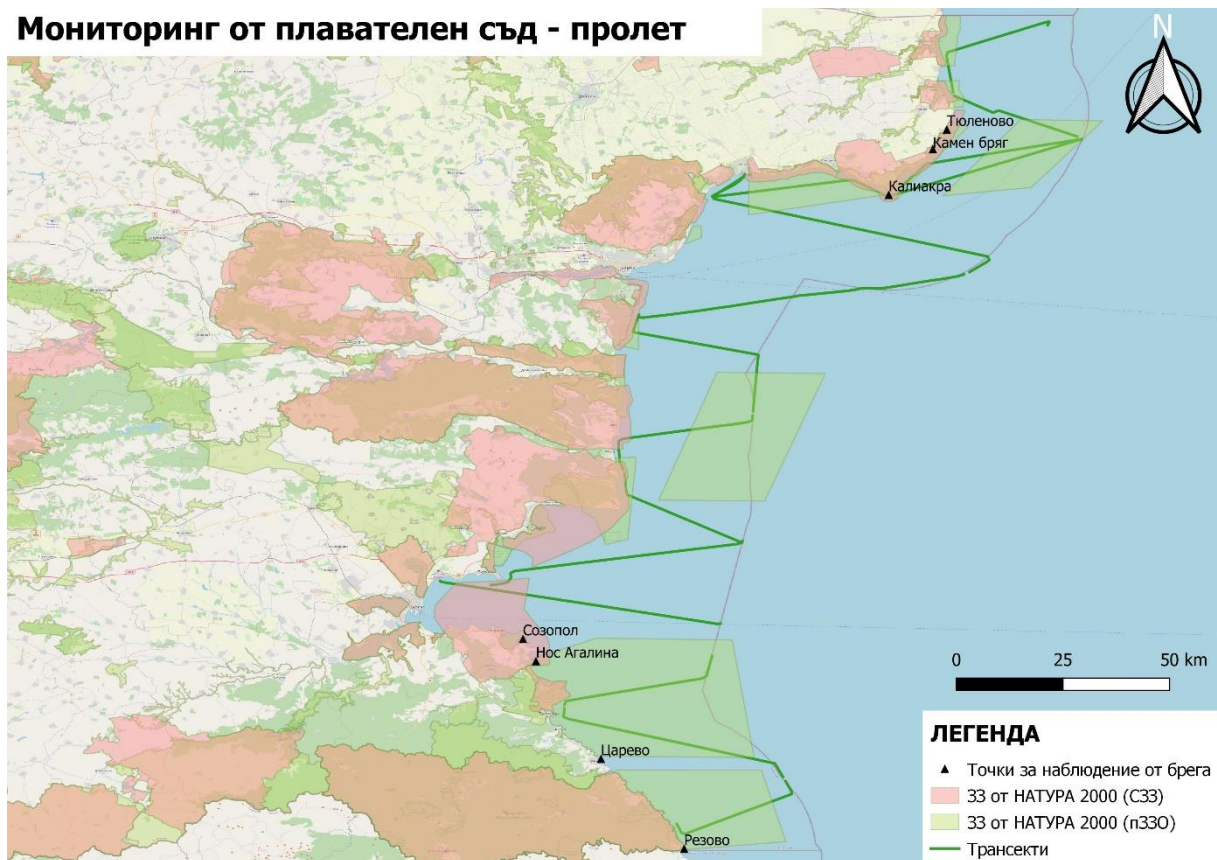
Фиг. 3. Разположение на стационарните точки за мониторинг в южния и северния сектор

Мониторингът от плавателен съд се извърши по следната методика:

- i. Проведени бяха по 2 експедиции в крайбрежните и териториалните води на Р България – една през пролетта и една през лятото (фиг. 4 и 5).
- ii. Наблюдението се извърши от плавателен съд (моторно-ветроходна яхта Калиакрия, рег. № Бч 6532), движещ се по трансект с постоянна скорост от 6-7 възела в съответствие със стандартизираната европейска методика ESAS (European Seabirds at Sea). На всеки 5 минути бяха записвани географските координати с помощта на GPS устройство. Данните се въвеждаха в полеви формуляри по предоставените образци.

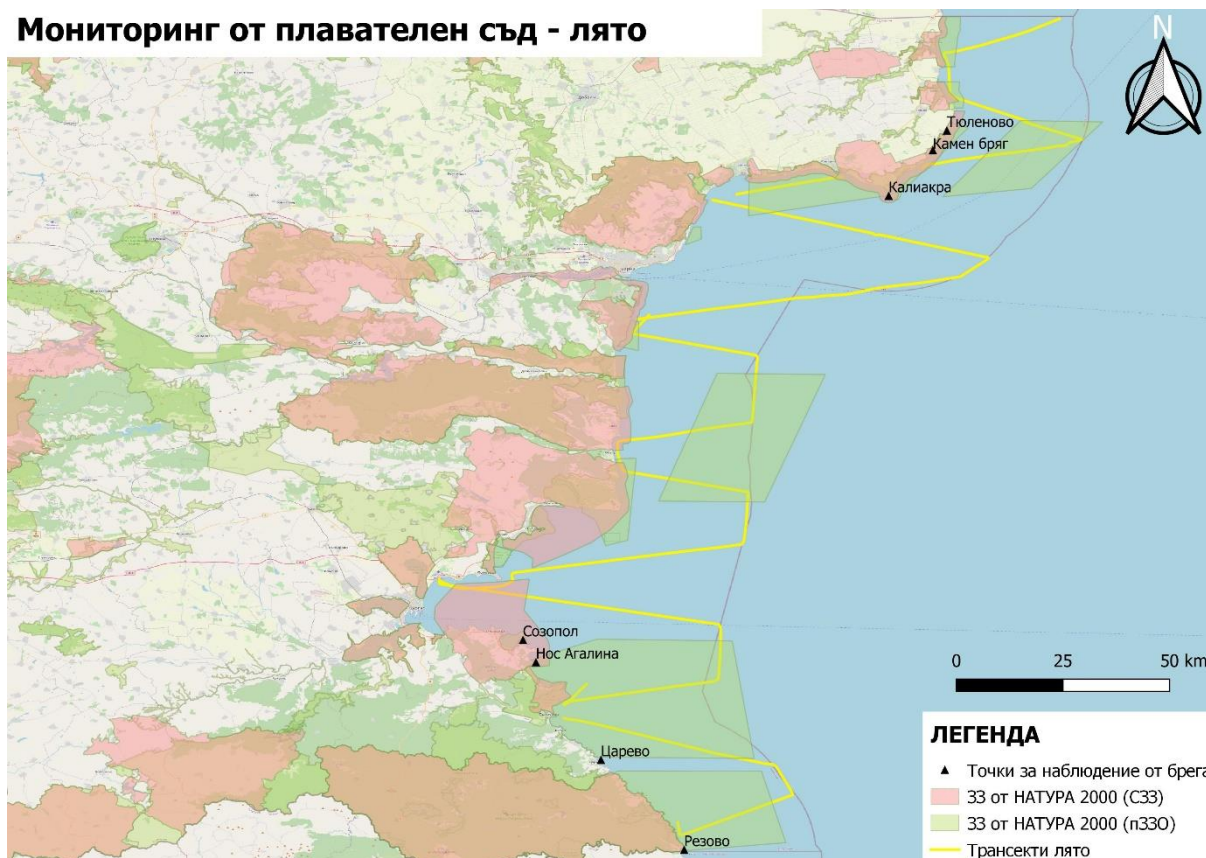
- iii. Събрани бяха данни за числеността, придвижванията, местата за хранене и почивка на средиземноморския буревестник и качулатия корморан. В допълнение бяха записвани всички видове водолюбиви птици и морски бозайници.
- iv. Наблюдаваните морски птици се регистрираха непрекъснато по време на движението на плавателния съд, в светлата част на денонощието. За тяхното идентифициране бяха използвани бинокли PENTAX MARINE 7X50.
- v. Регистрирани бяха плаващи макроотпадъци по морската повърхност (> 2,5 cm) в наблюдаваните места за хранене и почивка на двата вида в крайбрежни и териториални води на България в Черно море (попълнени са в графа коментари на предоставените таблици с данните от проведените наблюдения), както и други антропогенни дейност.

Мониторинг от плавателен съд - пролет

Фиг. 4. Наблюдение от плавателен съд в териториални води на България в Черно море - пролет

Мониторинг от плавателен съд - лято

Фиг. 5. Наблюдение от плавателен съд в териториални води на България в Черно море – лято

Мониторингът на колонии на качулат корморан от плавателен съд се извърши по следната методика:

- i. Популационни данни за гнездовите колонии на качулатия корморан - размер, гнездови успех, възрастова структура на колонията – бяха събрани от екипа на сдружението в началото на месец май.
- ii. Проучванията на колониите бяха проведени чрез малка моторна лодка, която позволява максимално приближение до скалите, нишите и пещерите, където са разположени гнездата на качулатия корморан.
- iii. Колониите по южното крайбрежие – о-в Св. Иван и Св. Петър до Созопол - бяха проучени с пълна обиколка с лодка по вода на двата острова и отчитане на броя гнезда и излюпени малки (фиг. 6). Това позволи подробно наблюдение на всички гнезда, които са разположени така, че са видими само от морето.
- iv. Колониите по северното крайбрежие – Калиакра/Тюленово – бяха проучени чрез линейен обход с лодка и навлизане в пещерите (фиг. 7). Последното беше възможно най-кратко с цел предотвратяване на стрес за гнездящите двойки. С оглед факта, че повечето гнезда на качулати корморани в района са разположени вътре в пещерите, това е единственият надежден метод за тяхното точно отчитане.

Проучване на гнезда на качулат корморан - о-в Св. Иван, Созопол

Фиг. 6. Проучване на колонии на качулат корморан в южния сектор.

Проучване на гнезда на качулат корморан - Калиакра - Тюленово

Фиг. 7. Проучване на колонии на качулат корморан в северния сектор

1.4 РЕЗУЛТАТИ ОТ МОНИТОРИНГА

1.4.1. Мониторинг от брега

1.4.1.1: Северно Черноморско крайбрежие

Мониторингът от брега в района на северното Черноморско крайбрежие беше провеждан от три стационарни точки: нос Калиакра (N 43.368150, E 28.463497), Камен бряг (N 43.44791, E 28.55407) и Тюленово (N 43.49827, E 28.58707). Проведени бяха по три наблюдения за всеки от двата целеви сезона. През пролетта на следните дати: 14 и 23 май и 14 юни, а през лятото на 17 юли, 18 август и 10 септември.

Максималните численост на качулати кormорани, отчетени на съответните места по дати са представени в табл. 1:

Табл. 1: Максимални численост на качулати кormорани, отчетени в северния сектор при наблюденията от брега

точка	Координати	пролет			лято		
		14.05	23.05	14.06	17.07	18.08	10.09
нос Калиакра	N 43.368150, E 28.463497	9	8	36	23	32	15
Камен бряг	N 43.44791, E 28.55407	1	7	13	4	3	25
Тюленово	N 43.49827, E 28.58707	12	65	129	111	58	101
ОБЩО		22	80	178	138	93	141

Както и в минали години, **най-голямата численост** на наблюдаваните **качулати кormорани** е в района на **Тюленово**, което е оправдано с оглед факта, че най-голямата гнездяща колония е там.

По време на мониторинга от брега в северния сектор **средиземноморски буревестници са наблюдавани само веднъж – на 23 май**. Две малки ята от по четири птици са наблюдавани от **Камен бряг** и **Тюленово**.

Максималните числености на наблюдаваните водолубиви птици в северния сектор през пролетта и лятото са представени в табл. 2:

Табл. 2: Максимални числености наблюдавани водолубиви птици при проучване от брега в северния сектор през пролетта и лятото

Вид	пролет			лято		
	Тюленово	Камен бряг	Калиакра	Тюленово	Камен бряг	Калиакра
<i>Gavia arctica</i>	2	5				

Созопол	N 42.425895, E 28.033453	10	9	24	20		
Нос Агалина	N 42.378955, E 27.722038					26	48
Царево	N 42.17329, E 27.859326	-	-	-	-	-	-
Резово	N 41.989221, E 28.033453	1	-	-	-	-	6
ОБЩО		11	9	24	20	26	54

Мониторингът от брега показва, че качулати корморани са наблюдавани в най-голяма численост в района на Созопол, островите Св. Иван и Св. Петър през пролетта, където са разположени основните гнездови колонии по южното ни крайбрежие и нос Агалина през лятото. Ниската численост наблюдавана от другите две точки на брега показва, че районът на хранене е сравнително ограничен.

По време на мониторинга от брега в южния сектор **средиземноморски буревестници** бяха наблюдавани през пролетта само на **7 май при Резово с обща численост от 77 инд.** и максимален размер на ято от 18 инд. и **Царево с общо 7 инд.** През лятото е отчетено **едно наблюдение** на 11 септември – малко ято от 9 инд. при **нос Агалина**.

Максималните числености наблюдавани водолюбиви птици в южния сектор през пролетта и лятото са представени в табл. 4:

Табл. 4: Максимални числености наблюдавани водолюбиви птици при проучване от брега в южния сектор през пролетта и лятото

Вид	пролет			лято			
	Созопол	Царево	Резово	Созопол	Агалина	Царево	Резово
<i>Gavia arctica</i>			1				
<i>Egretta garzetta</i>		1					
<i>Anas platyrhynchos</i>					5		
<i>Larus melanocephalus</i>	2		2	2	1	2	9
<i>Larus michahelis</i>	50	54	35	200	118	13	9
<i>Larus ridibundus</i>		1	1	3	3	5	13
<i>Larus minutus</i>		6					2
<i>Phalacrocorax carbo</i>	3	24	20		6	16	13
<i>Sterna hirundo</i>	1			3	16	3	6

<i>Thalasseus sandvicensis</i>	45	21	16	1	82	11	7
<i>Stercorarius parasiticus</i>		1			1	1	
<i>Tadorna tadorna</i>		2					
<i>Ardea cinerea</i>							1

При наблюденията от брега са регистрирани общо 15 вида водолюбиви птици, включително двата целеви. От таблицата е видно, че най-голямо видово разнообразие с най-високи числености е регистрирано в района на Царево през пролетта – 8 вида и при нос Агалина и Резово през лятото – също с 8 вида.

1.4.1.3: Данни от други източници

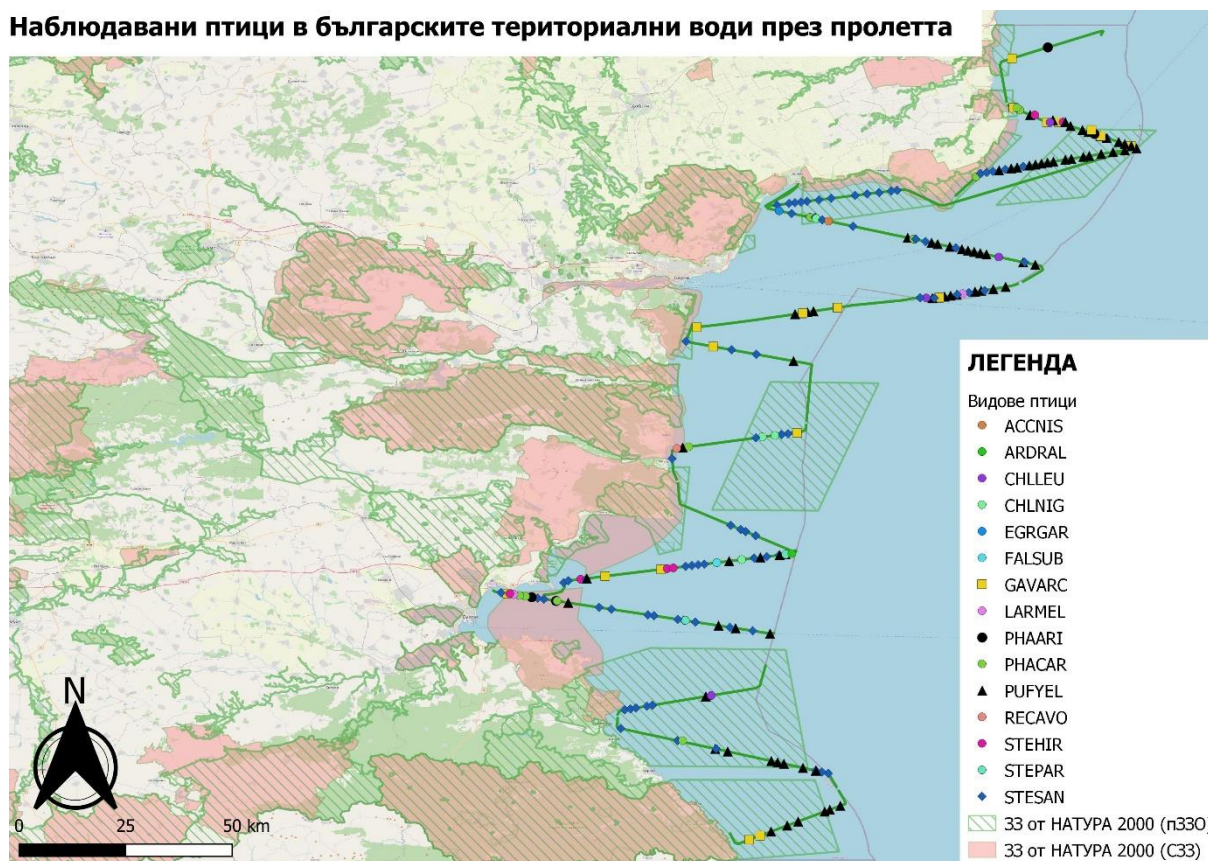
Сравнително късната дата за сключване на договора и съответното начало на мониторинга не съвпаднаха с оптималния сезон за мониторинг на средиземноморския буревестник. Този вид традиционно мигрира към Егейско море през пролетта, като най-големите наблюдавани числености обикновено са в периода март – април. През настоящата година отново бяха публикувани данни за относително високи числености на средиземноморските буревестници пред нашия бряг. Още в първия ден от новата година беше наблюдавано ято от около 250 буревестника в района между Поморие и Сарафово (Д. Попов, Зелени Балкани). На 5 януари в Бургаския залив е наблюдавано ято от 2200 индивида (П. Янков, SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП), а на следващия ден – 6 януари, пред Сарафово са отчетени две ята, съответно 1050 и 1370 инд. (П. Янков, SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП), а пред Бургас – 6000 буревестника (И. Димчев, SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП). На 21 февруари пред Езерец е отчетено наблюдение на ято от над 2000 буревестника (А. Кунева, SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП). Най-високи числености са наблюдавани през април: на 22 април пред Поморийско езеро са отчетени 905 индивида (Д. Попов, Зелени Балкани), а на следващия ден е отчетен и максимума за 2021 г. в страната: **10100 индивида** (П. Янков, SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП) **пред Сарафово в Бургаския залив**. Тези числености обаче са значително по-ниски спрямо предходни години (2015 и 2020 г.), а отделно и броя наблюдения е значително по-нисък. Вероятна причина за това може да се търси и в пространственото разпространение на рибните пасажи, но не изключва и вероятността за намаляла численост на мигриращите ята в западната част на Черно море.

1.4.2. Мониторинг от плавателен съд

1.4.2.1: Пролет

През пролетта е проведено проучване с плавателен съд в българските териториални води чрез 13 трансекта, разположени в посока изток-запад. За целите на проучването е наета моторно-ветроходна яхта (Калиакрия, Бч рег. № Бч 6532) и трансектите са покрити в периода от 10 до 14 май с участието на 4 наблюдатели – 2 екипа с по 2-ма експерти. Регистрирани са **общо 211 наблюдения на птици с общо 1876 индивида от 15 вида**. От тях 81 наблюдения са на двата целеви вида, като са отчетени общо 1595 индивида. В обобщените данни от проучването най-масовият вид за нашето крайбрежие – жълтокраката чайка (*Larus michahelis*) не е отчитан поради ниското му консервационно значение и с цел събиране данни за по-значимите видове.

Наблюдавани птици в българските териториални води през пролетта

Фиг. 8: Наблюдения по видове птици от плавателен съд през пролетта

Средиземноморският буревестник е **втория най-често наблюдавания вид – 77 пъти (36%) с общо 1590 индивида (най-високата численост от всички наблюдавани видове – 85%) на ята от по 1 до 1000 буревестника**. Другият целеви вид - **качулатия корморан – е наблюдаван 4 пъти с общо 5 индивида на ята от по 1 до 2 корморана**. От фигура 9 е видно, че най-високите числености на средиземноморския буревестник са отчетени в района между нос Калиакра и нос Шабла, където са регистрирани и единствените наблюдения на качулат корморан. Най-голямото ято буревестници (1000 инд.) е наблюдавано пред нос Шабла да се храни заедно с група обикновени делфини. Разпространението на

вида е в целите териториални води – не са отчетени наблюдения само по два от общо тринадесет трансекта.

Най-често наблюдаван вид е гривестата рибарка (*Thalasseus sandvicensis*) със 79 наблюдения (37%) и общо 173 индивида (9% от всички), което съвпада с периода на пролетна миграция на вида от местата за зимуване към районите на гнездене. Наблюдения са регистрирани по десет от общо тринадесет трансекта, показващо присъствие на вида в целите териториални води. **Третият** най-често наблюдаван вид е **черногушия гмуркач (*Gavia arctica*)** с 18 наблюдения (9%) и 29 индивида (1.5%). Видът е типичен зимен посетител по нашето крайбрежие, а разпространението на наблюденията е в целите териториални води включвайки седем от общо тринадесет трансекта. Все пак повечето от записите са в северната част.

Наблюдения на средиземноморски буревестник в териториални води през пролетта

Фиг. 9: Наблюдения на средиземноморски буревестник от плавателен съд през пролетта

Въпреки сравнително високата наблюдавана численост на средиземноморския буревестник, тези цифри са значително по-ниски от наблюденията през април от брега за района на Бургаския залив, както и преди това през януари пред Бургас и Шабла. Причината за това е свързана с по-късния период на проучването, което фактически обхваща последните мигриращи от Черно към Егейско море буревестници. Териториалното разпространение ясно показва, че тези късни мигранти се придържат към открито море, а не преминават и не се задържат близо до брега, каквото поведение демонстрираха големите ята от зимата и по-ранна пролет. Това се потвърждава и от данните от наблюденията от брега, при които са регистрирани наблюдения единствено през май през пролетта, а през лятото има само едно наблюдение в началото на септември в южния сектор при

нос Агалина, което по всяка вероятност е свързано с началото на миграцията на вида от Егейско към Черно море.

През **изминалия есенно-зимен период**, екипът на „Зелени Балкани“ проведе и **допълнително проучване с плавателен съд**, от което бяха набрани данни за присъствие и разпространение на средиземноморски буревестници в нашите води. Лошите метеорологични условия наложиха няколко прекъсвания и поради тази причина отделните трансекти бяха покрити от 26 ноември до 17 декември 2020 г. за района от Албена до Резово и на 3 февруари 2021 г. за района от Калиакра до Дуранкулак. През първия период са регистрирани 19 наблюдения на буревестници с общо 105 индивида. Значително по-висока плътност и честота с 24 наблюдения и численост с общо 831 индивида е наблюдавана през февруари 2021 г. Най-голяма концентрация е отчетена в района Шабла-Крапец с над 600 индивида, които са наблюдавани да летят на юг.

Високата численост на средиземноморския буревестник в наши води през зимно-пролетния сезон тази година трябва да се свързва пряко с меката зима и по-високата температура на морската вода – 7°C, докато типичната температура на морската вода през зимата е 4°C. По-топлата вода е и причина в наши води да бъде регистрирана висока биомаса от по-топлолюбивия пасажерен вид риба – хамсия (*Engraulis encrasicolus*), която беше основен улов на траулерите опериращи през този сезон. Обилният хранителен ресурс е и причина за високата численост на средиземноморските буревестници.

Наблюдавани китоподобни в българските териториални води през пролетта

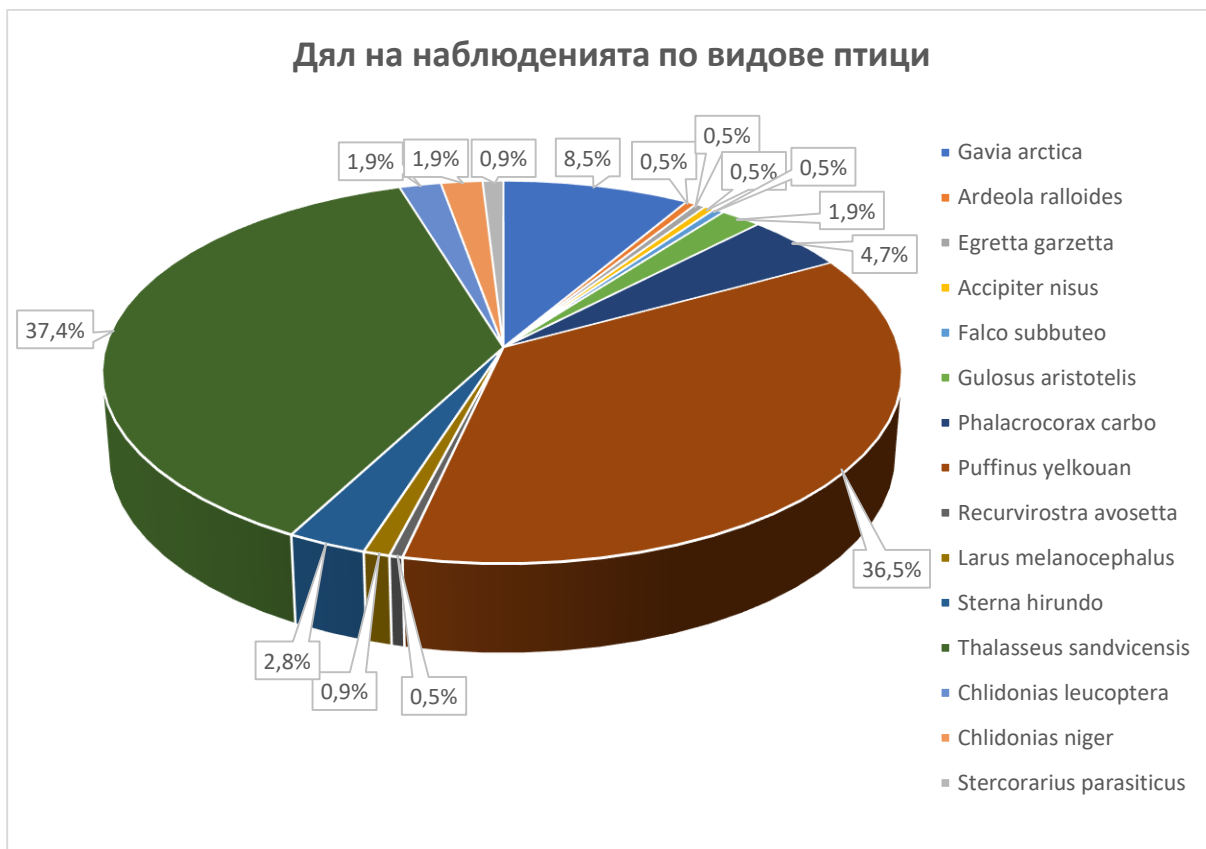

Фиг. 10: Наблюдения на китоподобни от плавателен съд през пролетта

По време на проучването са регистрирани и наблюдения на китоподобни. Най-често срещани са морските свине/муткури (*Phocoena phocoena*) със 57 наблюдения и общо 98 индивида. Високата численост на муткурите показват типичния миграционен цикъл на вида, свързан с изтеглянето на муткурите към северозападно Черно море през пролетта. Двата вида делфини – обикновен (*Delphinus delphis*) и бутилконос (*Tursiops truncatus*) – бяха наблюдавани съответно в 25 и 8 случая. Интересно наблюдение беше регистрирано пред нос Шабла в близост до брега – група от около 40 обикновени делфина и около 1000 средиземноморски буревестници (табл. 5).

Табл. 5: Наблюдавани видове водолюбиви птици и морски бозайници по време на проучването с плавателен съд през пролетта на 2021 г.

Вид	брой	
	наблюдения	индивиди
<i>Gavia arctica</i>	18	29
<i>Ardeola ralloides</i>	1	6
<i>Egretta garzetta</i>	1	2
<i>Accipiter nisus</i>	1	1
<i>Falco subbuteo</i>	1	1
<i>Gulosus aristotelis</i>	4	5
<i>Phalacrocorax carbo</i>	10	29
<i>Puffinus yelkouan</i>	77	1590
<i>Recurvirostra avosetta</i>	1	2
<i>Larus melanocephalus</i>	2	2
<i>Sterna hirundo</i>	6	12
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	79	173
<i>Chlidonias leucoptera</i>	4	10
<i>Chlidonias niger</i>	4	12
<i>Stercorarius parasiticus</i>	2	2
<i>Tursiops truncatus</i>	8	26
<i>Delphinus delphis</i>	25	131
<i>Phocoena phocoena</i>	57	98

Фиг. 11: Дял на наблюденията от плавателен съд по видове птици през пролетта

1.4.2.2: Лято

През лятото е проведено второ проучване с плавателен съд на българските териториални води чрез 13 трансекта, разположени в посока изток-запад. За целите на проучването е наета моторно-ветроходна яхта (Калиакрия, Бч рег. № Бч 6532) и трансектите са покрити в периода от 26 юли до 1 август с участието на 4-ма наблюдатели – 2 екипа с по 2-ма експерти. Регистрирани са общо 131 наблюдения на птици с общо 583 индивида от 9 вида. В обобщените данни от проучването най-масовият вид за нашето крайбрежие – жълтокраката чайка (*Larus michahelis*) не е отчитан поради ниското му консервационно значение и с цел събиране на данни за по-значимите видове.

Двата целеви вида са отчетени с общо само пет наблюдения. **Средиземноморският буревестник** е наблюдаван три пъти с единични екземпляри. Трите наблюдения са в най-южната част на териториалните води до външната им граница в открито море. **Качулати корморани** са наблюдавани два пъти – единичен екземпляр и ято от пет птици. Двете наблюдения са в района между нос Калиакра и нос Шабла. Това потвърждава придържането на кормораните в близост до колониите и брега.

Най-често срещаният вид е **малката чайка** (*Larus minutus*) с 61 наблюдения (47% от всички) и общо 382 индивида (66% от общата отчетена численост). Вторият най-често срещан вид е гривестата рибарка с 25 наблюдения (19 %) и 73

индивида. Високата численост на малките чайки съвпада с начало на есенната миграция и придвижване на ятата от местата за гнездене по северното крайбрежие на Черно и Азовско море към местата за линеене и почивка по нашето крайбрежие преди същинската миграция на юг.

Наблюдавани птици в българските териториални води през лятото

Фиг. 12: Наблюдения на птици от плавателен съд през лятото

Наблюдавани китоподобни в българските териториални води през лятото

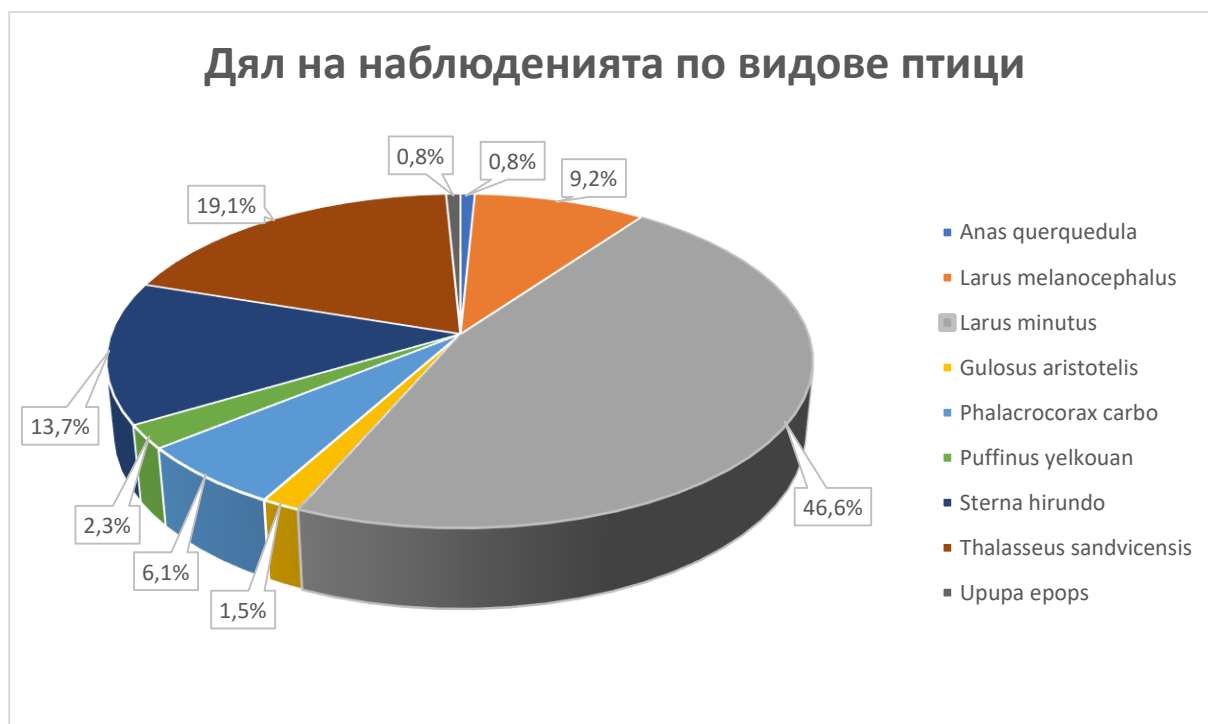
Фиг. 13: Наблюдения на китоподобни от плавателен съд през лятото

По време на лятното проучване наблюдаваните китоподобни са по-малко в сравнение с пролетта. Регистрирани са общо 72 наблюдения на трите вида в сравнение с 93 наблюдения през пролетта. Най-много наблюдения са регистрирани на морската свиня – 47 наблюдения с общо 90 индивида. Бутилконосия делфин/афала е регистриран в 17 наблюдения, но с общо 79 индивида. Най-редки са срещите с обикновения делфин: 7 с общо 38 индивида. Регистрирана е сравнително голяма група от 20 афали между нос Калиакра и нос Шабла. Прави впечатление неравномерното разпространение на муткурите в най-северните и най-южните части на нашите териториални води. Прави впечатление, че разпределението и съотношението между видовете китоподобни през лятото не се различава съществено от пролетта, което е разлика в сравнение с предходната година.

Табл. 6: Наблюдавани видове водолюбиви птици и морски бозайници по време на проучването с плавателен съд през лятото

Вид	брой	
	наблюдения	индивиди
<i>Anas querquedula</i>	1	5
<i>Larus melanocephalus</i>	12	15
<i>Larus minutus</i>	61	382

<i>Gulosus aristotelis</i>	2	6
<i>Phalacrocorax carbo</i>	8	56
<i>Puffinus yelkouan</i>	3	3
<i>Sterna hirundo</i>	18	42
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	25	73
<i>Urupa eops</i>	1	1
<i>Tursiops truncatus</i>	17	79
<i>Delphinus delphis</i>	7	38
<i>Phocoena phocoena</i>	47	90

Фиг. 14: Дял на наблюденията от плавателен съд по видове птици през лятото

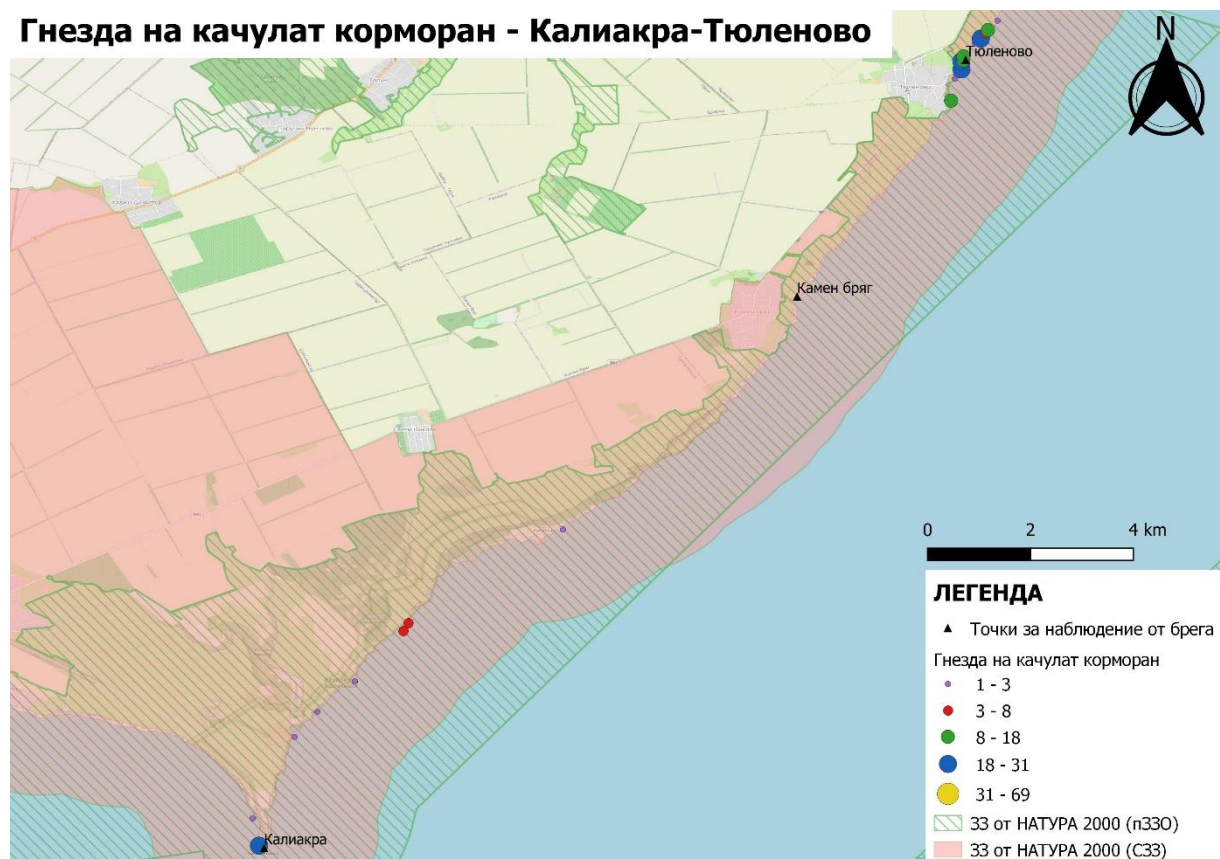
1.4.3. Мониторинг на колонии на качулат корморан

1.4.3.1: Север

Събиране на нужните популационни данни за гнездовите колонии на целевия вид качулат корморан беше проведено в началото на месец май чрез обследване с малък плавателен съд – моторна лодка – даващ възможност за посещение на пещерите по северното Черноморие и доближаване до скалите на колонията на островите Св. Иван и Св. Петър. Първото проучване беше

проведено на 1 май в северния сектор – беше обследвано цялото крайбрежие от Каварна до Тюленово. Използваната малка лодка позволи навлизане в пещери и пълно отчитане на гнездящите двойки. Наблюдавана беше значителна разлика в развитието на малките – от излетели малки до все още съвсем малки в пухово оперение. В целия северен сектор са отчетени общо 203 гнезда на качулат корморан и 182 малки. От тях в района на Калиакра са разположени 36 гнезда, около Тюленово – 149 и в района на Русалка – 18. Най-големите колонии гнездят в пещери около Тюленово и са от 31, 27 и 21 гнезда. В района на Калиакра най-голямата колония е смесена и наброява 26 двойки качулат корморан и над 25 двойки голям корморан. В района на Русалка, обхващащ и района северно от залива Болата, качулатите корморани гнездят в четири групи, като най-голямата наброява 8 гнезда.

На база събраните данни оценката на **гнездящите колонии в северния сектор е за 210-220 двойки**. Отчетените 203 гнезда са с 10 по-малко спрямо предходната година, но е възможно да има и пропуснати гнезда. В някои от пещерите и нишите със сигурност са регистрирани липсващи гнезда спрямо предходната година, особено в района около нос Калиакра. Все пак е необходимо да се има в предвид този факт, за да може през следващия гнездови сезон да се обърне по-специално внимание на колониите в региона. Гнездовият успех се оценява на **0,9-1,2 малки/гнездо**.

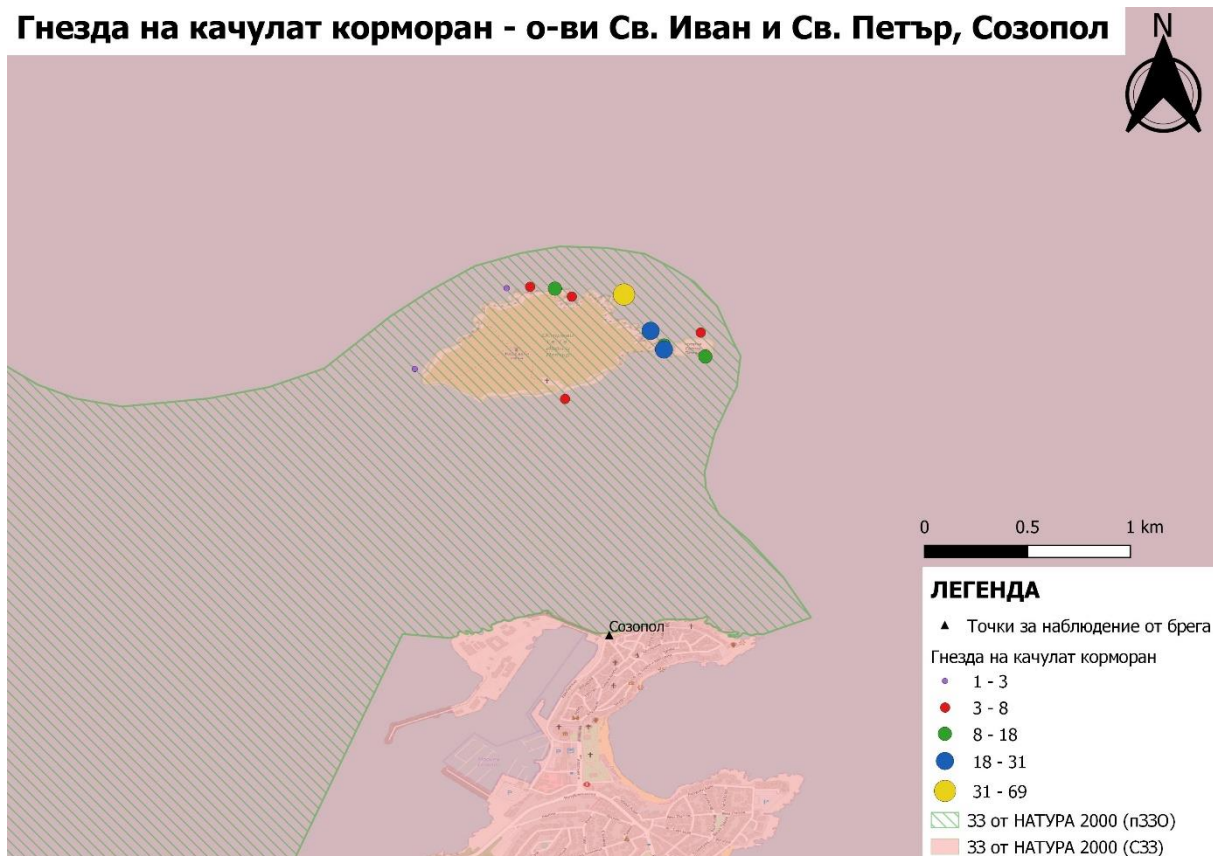
Фиг. 15: Разположение на основни колонии на качулат корморан в северния сектор

1.4.3.2: Юг

В южният сектор качулатите корморани гнездят на островите Св. Иван и Св. Петър в близост до Созопол. С цел събиране на нужните популационни данни за гнездовите колонии е проведено проучване на 7 май. Обиколени са двата острова с малка лодка, която позволява приближаване и наблюдаване на всички гнезда. За разлика от Северното крайбрежие, където част от гнездата са разположени в пещери, на тези два острова всички гнезда са видими и от разстояние. На о-в Св. Петър са отчетени 42 гнезда и 71 малки в и около тях. На о-в Св. Иван са изброени общо 144 гнезда и 174 малки в и около тях. Общо на двата острова са отчетени 186 гнезда и 245 малки. По-голямата част от тях са на о-в Св. Иван. Най-голямата колония е разположена от северната страна на острова и наброява 69 гнезда, разпръснати в няколко по-малки групи. Други две по-големи колонии наброяват 26 и 11 гнезда. На о-в Св. Петър са формирани общо три колонии – съответно от 24, 11 и 7 гнезда разположени от двете страни на острова.

На база събраните данни оценката на **гнездящите колонии в южния сектор е за 190-200 двойки**. Това е повишение спрямо предходната година с близо 50 гнезда, което е 38% прираст. Гнездовия успех се оценява на **1,3-1,6 малки/гнездо**.

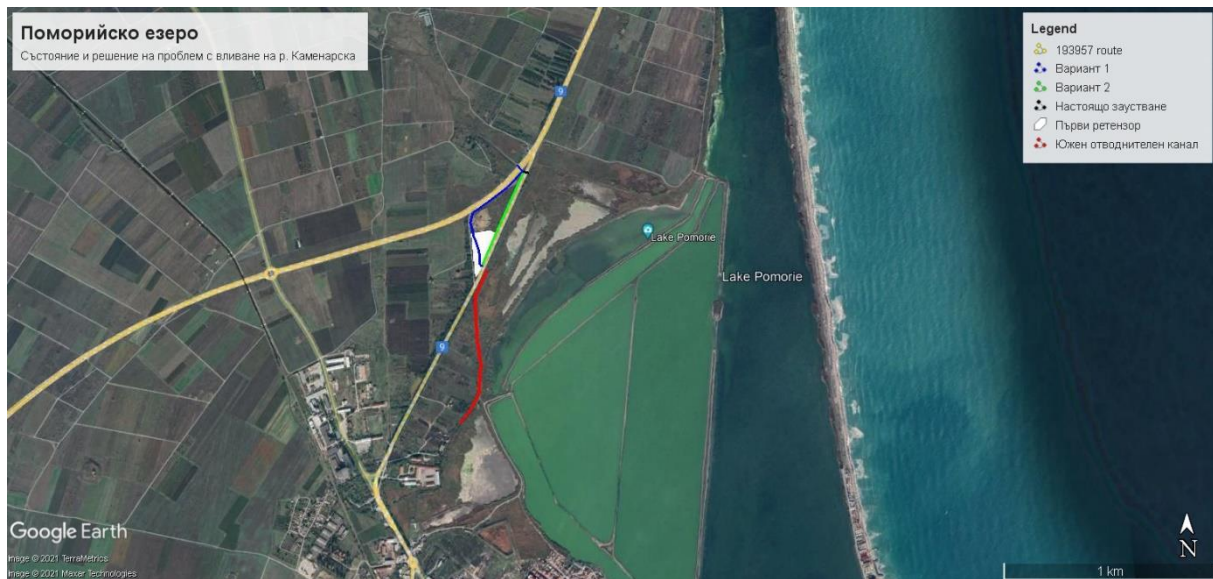
Гнезда на качулат корморан - о-ви Св. Иван и Св. Петър, Созопол

Фиг. 16: Разположение на основни колонии на качулат корморан в южния сектор

1.4.4. Мониторинг на колонии на гривеста рибарка

В съответствие с предложението за актуализиране на програмата за мониторинг в доклада от 2018 г., представяме и резултати от гнездовия сезон за този вид. Типичен крайбрежен вид, гнездящ в големи и често смесени колонии с други видове в крайбрежни лагуни и върху острови и пясъчни коси. Храни се основно с дребни пелагични видове риба като ува/пясъчница (*Gymnammodytes cicerelus*), хамсия (*Engraulis encrasicolus*) и трицона, цаца (*Sprattus sprattus*). Наблюдаван е редовно в морето по време както на настоящето проучване (79 и 25 наблюдения през пролетта и лятото при обследването с плавателен съд на териториалните води) така и при мониторинга на морски птици през минали години. Регистриран е от всички точки за наблюдение от брега в северния и южния сектор. Основната част на популацията гнезди в голяма колония на Поморийско езеро върху възстановени островни местообитания от сдружение „Зелени Балкани“. През настоящата година числеността на колонията беше оценена на около 940 двойки, които гнездиха върху по-старото и по-малко местообитание разположено в южната част на Поморийско езеро пред Музея на солта и посетителски център „Поморийско езеро“. Това е значително намаление (60%) спрямо предходната година, когато колонията е с численост около 2300 двойки. Гнездовият успех на база оценка на излетелите малки беше в границите на 0,2-0,5 малки на двойка. Основна причина за голямото намаление е нарушения хидрологичен режим на Поморийско езеро. Вливането на сладки води от р. Пазариолу (Каменарска, Адата) в западната част на лагуната продължи през цялата пролет, която беше и с по-голямо количество валежи спрямо предходната година. Блокираният отводнителен канал и засипаната заливна площ при вливането на р. Пазариолу към отводнителния канал нарушават хидрологичния режим на лагуната, довеждайки до намалена соленост на водата. Това беше и основна причина, за първи път, „Поморийски солници“ ЕООД да не провеждат типичната си дейност по добив на морска сол чрез изпарение и свързаното с това циркулиране на вода между отделните басейни. **От изключителна важност е изкопаването на нов свързващ отводнителен канал между р. Пазариолу и съществуващия южен отводнителен канал на „Поморийски солници“ ЕООД**, като възможните варианти са представени на фиг. 17.

Фиг. 17: Състояние и варианти за решение на нарушения хидрологичен режим на Поморийско езеро

В резултат от нарушения хидрологичен режим и свързаното с това по-високо водно ниво, площта на островното местообитание, върху което гнезди колонията гривести рибарки, беше намалено **от около 700 кв. м.** в края на **май 2020 г.** до **около 230 кв. м.** през **май 2021 г.** В началото на юни 2021 г. беше регистрирано заемане на допълнително местообитание от съществуващи дървени платформи в Поморийско езеро от около 150 двойки гривести рибарки, но след около седмица то беше изоставено.

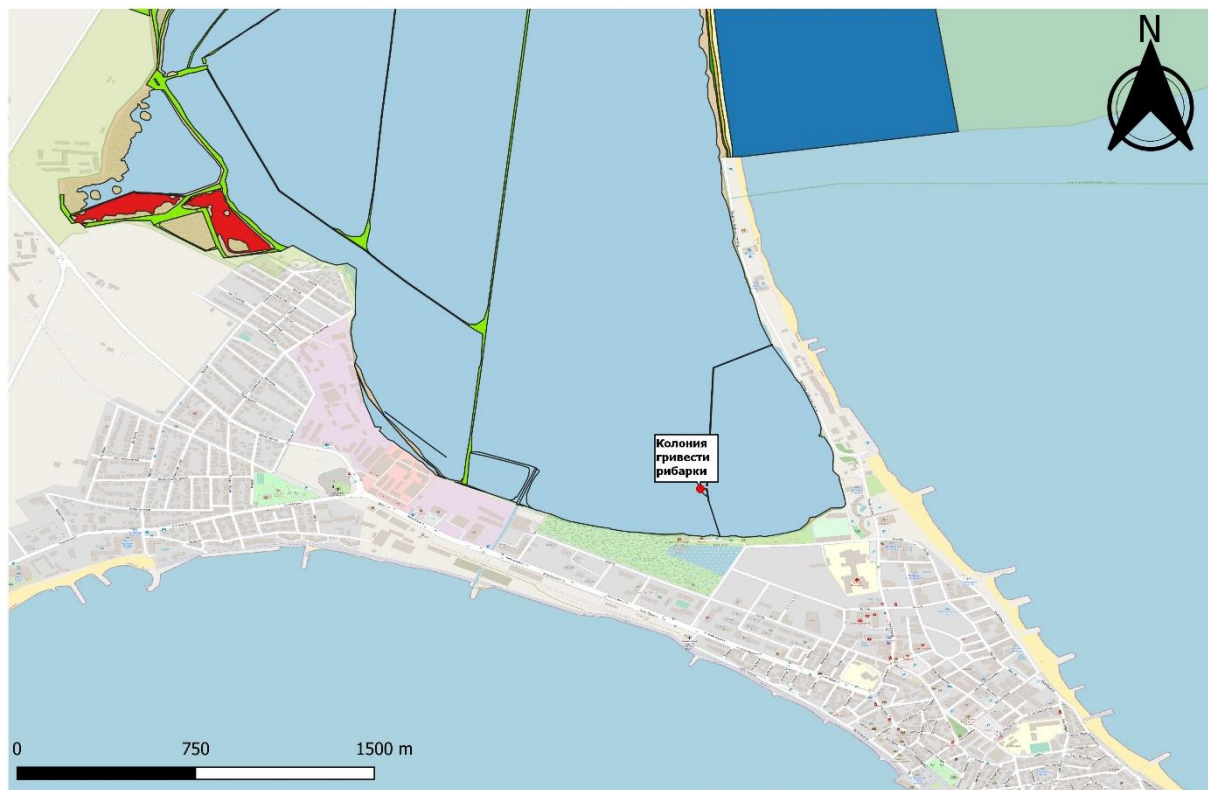
Друга съществена заплаха за колонията на Поморийско езеро през настоящия гнездови сезон беше безпокойството от хора. Сходна беше ситуацията и през 2020 и 2019 г. Натискът и безпокойството от човешко присъствие в тази част на езерото значително се е увеличил през последните 3-4 години, откакто на брега пред Музея на солта се оформи плаж за ползване на лечебна кал, който не е регламентиран и контролиран. Нерядко къпещите се и ползващите кал навлизат в лагуната в непосредствена близост, а понякога и направо в гнездовата колония, въпреки въведения забранителен режим със Заповед № РД-31 от 23.01.2001 г. на Министъра на околната среда и водите. Друго редовно наблюдавано нарушение (на забрана въведена със Заповед на МОСВ № РД-78 от 09.02.2009 г.) е практикуването на водни спортове и по-конкретно кайт-сърфове, по-рядко уинд-сърф и навлизане с различни типове гребни лодки.

През настоящата година е регистрирано гнездене на вида и в Атанасовско езеро до Бургас. Колония от около 106-120 двойки гнезди върху изкуствено островно местообитание в ЗМ „Бургаски солници“ (П. Янков, лично съобщение). По този начин двете колонии достигат обща численост около 1050-1100 двойки, което е около 50% от числеността на гнездящите двойки през минали години.

Видът е наблюдаван да се храни по цялото крайбрежие както по време на проучването с плавателен съд, така и при мониторинга от брега. При проучването на гнездовите колонии на качулат корморан в района на нос Калиакра на 1 май с лодка са регистрирани над 150 почиващи гривести рибарки

върху съоръженията на мидени ферми и статични риболовни уреди тип „далян“ в района.

Колония гривести рибарки, Поморийско езеро

Фиг. 18: Разположение на колония на гривести рибарки в Поморийско езеро

2. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ НА НОВИ ВИДОВЕ КРАЙБРЕЖНИ И МОРСКИ ПТИЦИ В ПРОГРАМАТА ЗА МОНИТОРИНГ

Решение (ЕС) 2017/848 на Комисията от 17 май 2017 г. за определяне на критерии и методологични стандарти за добро екологично състояние на морските води, както и на спецификации и стандартизирани методи за мониторинг и оценка, и за отмяна на решение 2010/477/ЕС въвежда с Таблица 1 следното разделение на групи видове птици:

- ❖ Пасящи птици;
- ❖ Блатни птици;
- ❖ Птици, хранещи се на повърхността;
- ❖ Птици, хранещи се в пелагичната зона;
- ❖ Птици, хранещи се в бентоса.

Двата вида птици, които са предмет на ежегоден мониторинг по Декриптор 1,4 Биоразнообразие – Морски птици попадат в следните групи:

Вид/Група	Птици, хранещи се на повърхността	Птици, хранещи се в пелагичната зона
Качулат корморан		X
Средиземноморски буревестник	X	

На база проведения мониторинг в периода 2016 – 2021 г. и регистрираните видове по време на проучванията от брега и от плавателен съд, считаме, че е необходимо включването на вида гривеста рибарка (*Thalasseus sandvicensis*) като гнездящ вид, който се храни основно с риби обитаващи повърхностния слой на морето. Аргументи за включването на вида:

- ❖ Видът е гнездящо-прелетен за България и Черно море;
- ❖ Видът е тясно свързан с морската среда – обитава крайбрежието и се храни изключително с риба, която лови в морето;
- ❖ При проведения мониторинг през периода 2016-2021 това е един от най-често срещаните видове, както при наблюденията от брега, така и в морето;
- ❖ Видът е включен в приложение 1 на Директива на ЕС за дивите птици 2009/147/ЕО.

Описание на вида:

Гривеста рибарка (*Thalasseus sandvicensis*). Видът е включен в приложение I от Директивата за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция като вид с консервационно приоритетен статут. Този вид морска птица е гнездящо-прелетен за България. Типичен крайбрежен вид, гнездящ в големи и често смесени колонии с други видове в крайбрежни лагуни и върху острови и пясъчни коси. Храни се основно с дребни пелагични видове риба като ува/пясъчница (*Gymnammodytes cicerelus*), хамсия (*Engraulis encrasicolus*) и трикона, цаца (*Sprattus sprattus*). Представител на

група видове „Птици, хранещи се на повърхността“. Основни места за гнездене в България са Поморийско езеро, по-рядко и в съседното Атанасовско езеро.

Методика за мониторинг:

Проучване на гнездови колонии на гривеста рибарка (Thalasseus snadvicensis) – редовен мониторинг на гнездовите колонии в Поморийско езеро и Атанасовско езеро (при наличие) с цел установяване на численост на гнездящите двойки и гнездови успех. Наблюденията се водят от подходящи точки, позволяващи добра видимост към колониите. При наблюдението се използва зрителна тръба и бинокъл. Местоположението на точката за наблюдение и установената колония се записва чрез GPS устройство. Ползването на дрон вече е тествано и позволява висока точност при определяне на числеността на гнездящите двойки.

Период за прилагане на този метод: април – юли.

Район за мониторинг: Поморийско и Атанасовско езеро, идентифициране на допълнителни райони на гнездене.

С добавянето на гривестата рибарка, видовете птици по групи се разпределят както следва:

Вид/Група	Птици, хранещи се на повърхността	Птици, хранещи се в пелагичната зона
Качулат кormоран		X
Средиземноморски буревестник	X	
Гривеста рибарка	X	

По този начин във всяка една от двете групи птици, които се срещат редовно по нашето морско крайбрежие и акватория ще присъства по един гнездящ вид, което е ключово за определяне състоянието по този дескриптор.

3. ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА НАБЛЮДАВАНИТЕ ВИДОВЕ ПТИЦИ

3.1 Качулат корморан (*Gulosus aristotelis*)

Основната част на популацията е съсредоточена по северното Черноморско крайбрежие между нос Калиакра и Тюленово. Установени са 203 гнезда и над 180 малки. Тази численост на гнездата е с 10 по-малко спрямо 2020 г. Оценката за гнездящите двойки в района през настоящата година е за около **210-220 двойки**, което показва стабилност на колониите. Броят на излетелите малки се оценява на около 240. Гнездовият успех е 1,12 малки/гнездо. Районът на Тюленово приютява най-голям брой индивиди.

По южното крайбрежие вида е регистриран като гнездящ в района на островите Св. Иван и съседния Св. Петър до Созопол, и с пренебрежимо ниска численост на почиващи и хранещи се индивиди в района на Резово в края на лятото. Числеността на колонията в района на островите до Созопол през настоящата година се оценява на около 190-200 двойки, при отчетени 186 гнезда. Това е значително нарастване спрямо 2020 г., когато са изброени 134 гнезда. Броят на малките, отчетени в началото на май е 245, което предполага около 290 малки. Гнездовият успех е 1,49 малки/гнездо.

Сравнявайки максималните числености отчетени по време на мониторинг през предходните години (2015 г. – 680 инд.; 2016 г. – 367 инд.; 2018 г. – 297 инд.; 2020 г. – 1587 инд.) през настоящата година се наблюдава стабилизиране на числеността. Малкото намаление на гнездящи двойки на север е компенсирано с увеличение от около 38% на юг и това води до общо увеличение на гнездящите двойки и положителен тренд за вида. При последното докладване (2013-2018) по чл. 12 от Директива на ЕС за птиците по проект на ИАОС, България докладва гнездяща популация от 170-250 двойки. Краткосрочния тренд е определен като флукутиращ, а дългосрочния като увеличаващ се. На база тези референтни стойности, настоящите данни показват стабилна и увеличаваща се популация от около 400 – 420 двойки. **Важно е мониторингът да започва в по-ранен сезон (по възможност най-късно от месец март) за да се даде възможност за проследяване на числеността на загнездилите двойки и каква част от тях успяват да отгледат малки.** Гнездови успех от 1,1-1,5 малки/гнездо е добър и вероятно трябва да се обясни със значителния хранителен ресурс през настоящия зимно-пролетен период, какъвто беше и през миналата година. Както беше описано по-горе основна причина за това трябва да се търси в по-високата температура на водата и съответно голямото количество от важния за изхранване на кормораните вид – хамсия.

Препоръки за ревизиране на изискванията включващи забрани и ограничения за осигуряване на състояние на сигурност на вида:

По време на проучванията през настоящата година не беше регистрирано подплашване на почиващите корморани от интензивното човешко присъствие по

високите брегове. Безпокойството от туристи, рибари, гмуркачи и катерачи обаче може да бъде причина за нисък гнездови успех. Северните колонии (разположени в **33 Калиакра BG0002051**) все пак са по-защитени поради разположението им в ниши и пещери, които са трудно достъпни. В близост до колонията при Тюленово е разположен район, предназначен за военни учения (полигон Шабла) включително част от акваторията. Необходимо е провеждането на учения да бъде съобразено с периода на гнездене на качулатите корморани, който е от февруари до юни. Трябва да се отбележи, че случая със заседналия кораб Vega Su до Камен бряг и заплахата от освобождаване на товара от над 3000 т урея в морската среда има вероятност да окаже значително негативно въздействие върху хранителните местообитания на колониите по северното крайбрежие.

Южната колония на о-в Св. Иван (разположена в **33 Бакърлъка BG0002077**) е по-уязвима от безпокойство, защото острова е често посещавана туристическа дестинация включително и през пролетта, което съвпада с размножителния сезон на вида. Птиците гнездят по скали на острова, които са открити и достъпни. Препоръчително е района на острова около скалите, на които гнездят кормораните да бъде с ограничен достъп през пролетните месеци до 15 юли. По този начин ще се осигури спокойствие по време на най-уязвимия период за птиците – гнездене и инкубиране на яйцата. Сравнително ранния гнездови сезон на вида до голяма степен ограничава въздействието на заплахата от човешко безпокойство.

При проучването тази година не са регистрирани случаи на мъртви малки, както и опасни предмети в гнездата – пластмаси, найлонови връзки, сезал и др., което е подобрение спрямо миналата година. Това се отнася и за двата района – северен и южен.

Оценка на състоянието е представено в таблицата отдолу:

Критерии за ДСМОС	Обосновка	Състояние
<p>D1C1: Процентът на смъртност по видове от случаен приулов е под равнищата, които застрашават видовете, и е такъв, че да осигурява дългосрочната жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за натиск D1C1_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> случаен приулов по видове морски птици – численост 	<p>Не са регистрирани случаи на заплетени в рибарски уреди качулати корморани по крайбрежието, нито по време на проучванията с плавателен съд.</p>	Добро
<p>D1C2: Изобилието на популациите на видовете не е неблагоприятно засегнато от антропогенен натиск, така че дългосрочната жизнеспособност на популациите е осигурена.</p> <p>Индикатор за състояние D1C2_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> численост 	<p>Числеността се увеличава и е по-висока от възприетата референтна стойност, но дали е трайна тенденция трябва да се потвърди от мониторинга през следващите години.</p>	Добро

<p>D1C3: Демографските характеристики на популацията (напр. размер на индивидите или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, процент на оцеляване) на вида са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно засегната от антропогенен натиск.</p> <p>Индикатор за състояние D1C3_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брой загнездили двойки и излетели млади птици 	<p>Загнездилите двойки се оценяват като 390, а броя на малките около 540. Гнездовия успех е по-нисък в сравнение с предходната година, но остава сравнително висок. До голяма степен този висок гнездови успех е в пряка връзка с по-големия разполагаем хранителен ресурс в резултат от по-топлата зима.</p>	<p>Добро</p>
<p>D1C4: Ареалът на разпределение на видовете и където е целесъобразно — моделът, са в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.</p> <p>Индикатор за състояние D1C4_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд/кв. км) 	<p>Площта на разпространение и плътността са стабилни. Ареалът на разпространение се запазва с тенденция за разширение в резултат от увеличаване на размера на колонииите.</p>	<p>Добро</p>
<p>D1C5: Местообитанието за вида има необходимия обхват и състояние, за да поддържа различните етапи от жизнения цикъл на вида.</p> <p>Индикатор за натиск D1C5_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена в квадратни километра за всеки тип местообитание или като процент от общата площ на типа местообитание. 	<p>Двете гнездови местообитания са уязвими от антропогенен натиск свързан основно с туризъм и рекреация. По-ранния гнездови сезон до голяма степен компенсира основния натиск, който е през лятото, когато птиците вече са напуснали гнездата.</p>	<p>Добро</p>
<p>ОБЩА ОЦЕНКА</p>		<p>ДОБРО</p>

3.2 Средиземноморски буреизвестник (*Puffinus yelkouan*)

По време на настоящото проучване видът е регистриран рядко при наблюденията от брега, основно през месец май. Отчетено е и едно наблюдение през септември.

По време на мониторинга на акваторията с плавателен съд през пролетта това е видът с най-висока численост – 1590 индивида. Най-големи числености са отчетени в северния сектор. По-ниската численост в южния сектор е възможно да е причинена от маршрута на миграция към Босфора и Средиземно море или разпределение на рибните пасажии към по-дълбоките зони в открито море. През лятото са регистрирани само три наблюдения на единични птици.

Счита се, че основна причина за това е късният период на провеждане на мониторинга и стартирането му в началото на месец май. Миграциите на вида са най-интензивни през пролетта, с пикове регистрирани през януари, февруари и април. Данни от допълнително проучване от плавателен съд през зимния период показват, че числеността е по-висока през февруари отново в северния сектор, докато през ноември и декември ятата са с по-малък размер.

Както беше описано по-горе през настоящия зимно-пролетен период отново беше отчетена сравнително висока численост на вида в българската акватория и най-вече в Бургаския залив – над 10 000 индивида през април, което обаче е намаление с 50% спрямо предходните максимални числености от 2015 и 2020 г.

Данните от предходния мониторинг отчитат изключително висока численост, наблюдавана в северния сектор през май 2015 г. и пълна липса на наблюдения през 2016 г., дължащо се най-вероятно на късния период на наблюденията и по-ранния пик, отчетен в северния сектор през април 2016 г. През 2018 г., поради късния сезон за провеждане на мониторинга, видът е отчетен с ниска численост. През 2020 г. бяха отчетени рекордно високи числености на буревестници в Бургаския залив – над 20 000 инд. При последното докладване (2013-2018) по чл. 12 от Директива на ЕС за птиците по проект на ИАОС, България докладва референтна популация за този мигриращ вид: 5000 – 25000 инд.

Препоръчително е мониторингът да се провежда в по-подходящ сезон между февруари и май всяка година. Това ще даде възможност за проследяване на тренда в миграцията на вида. Необходимо е при анализа да са налични и данни за рибните запаси по сектори за същия период с цел потвърждаване на връзката между миграциите на буревестниците и предпочитания им хранителен ресурс.

На база наличните данни е поставена оценка за състоянието на вида: неизвестно. Това се обуславя от такава оценка по два критерия: D1C1 и D1C5. Критерият D1C2 численост се оценява в лошо състояние поради факта, че максималната численост е под предложената прагова стойност от 15 000 инд.

Оценка на състоянието е представено в таблицата отдолу:

Критерии за ДСМОС	Обосновка	Състояние
<p>D1C1: Процентът на смъртност по видове от случаен приулов е под равнищата, които застрашават видовете, и е такъв, че да осигурява дългосрочната жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за натиск D1C1_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> случаен приулов по видове морски птици – численост 	<p>В българските води на Черно море е провеждано проучване единствено на приулова на китоподобни при риболова на калкан, което включва и анкетен метод.</p> <p>И при двете проучвания не са докладвани буревестници, но трябва да се има предвид, че поради екологичните специфики на вида този метод е недостатъчен, а данните непълни и е</p>	Неизвестно

	необходимо провеждане на целево проучване на приулова в различни риболовни сегменти, пр. пелагични/повърхностни (свободни или обкръжаващи) хрилни мрежи.	
<p>D1C2: Изобилието на популациите на видовете не е неблагоприятно засегнато от антропогенен натиск, така че дългосрочната жизнеспособност на популациите е осигурена.</p> <p>Индикатор за състояние D1C2_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • численост 	Числеността през зимно-пролетния период е значително по-ниска в сравнение с предходната година (50%) и е под предложената прагова стойност от 15 000 инд.	Лошо
<p>D1C3: Демографските характеристики на популацията (напр. размер на индивидите или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, процент на оцеляване) на вида са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно засегната от антропогенен натиск.</p> <p>Индикатор за състояние D1C3_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брой загнездили двойки и излетели млади птици 	Видът не гнезди в Черно море.	Неприложимо
<p>D1C4: Ареалът на разпределение на видовете и където е целесъобразно — моделът, са в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.</p> <p>Индикатор за състояние D1C4_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд/кв. км) 	Площта на разпространение е стабилна и включва както северния, така и южния сектор. Ареалът на разпространение се запазва.	Добро
<p>D1C5: Местообитанието за вида има необходимия обхват и състояние, за да поддържа различните етапи от жизнения цикъл на вида.</p> <p>Индикатор за натиск D1C5_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена в квадратни километра за всеки тип местообитание или като процент от общата площ на типа местообитание. 	Хранителните местообитания са изключително динамични и са свързани с миграцията на рибните пасажи. Оценка по този критерий би трябвало да се извършва на база годишна оценка на рибни запаси за дребните пелагични пасажни видове риба.	Неизвестно

ОБЩА ОЦЕНКА		НЕИЗВЕСТНО
--------------------	--	-------------------

По време на мониторинга от брега и плавателен съд са регистрирани макроотпадъци, които са описани в приложените таблици с данни. Количеството на регистрираните отпадъци е значително по-ниско в сравнение с предходните години. По брега отпадъци също са наблюдавани основно в южния сектор, което до голяма степен се дължи на физическите характеристики на брега – по южния сектор има наличие на тясна камениста плажна ивица, докато в северния сектор такава напълно липсва и възможността за изхвърляне и задържане на отпадъци от морето на сушата е значително по-ниска.

4. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРАГОВИ СТОЙНОСТИ

Мониторинг по Дескриптор 1,4 Биоразнообразие – Морски птици се провежда регулярно от 2015 г. Обект на проучване до момента са основно два вида птици: средния (качулат) корморан (*Gulosus aristotelis*) и средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*). Предложен е и трети вид – гривестата рибарка (*Thalasseus sandvicensis*). Районът на проучване обхваща крайбрежните води и шелфа. Натрупаните данни до този момент позволяват да се предложат прагови стойности по някои от критериите. Предложенията са представени по видове.

4.1. Качулат корморан

Видът гнезди основно в два района:

- Северното крайбрежие, което е историческо местообитание за вида от повече от 40 години. Там се формират два основни под-района: Калиакра и Тюленово. Около тях са отчетени също гнездящи двойки – напр. в района на Русалка, но основните колонии са именно там, като в тях са концентрирани над 80% от гнездата, които през настоящата година се оценяват на 210-220.
- По южното крайбрежие качулатите корморани гнездят сравнително от по-скоро (2014 г.), като в настоящата година е отчетен значителен ръст – отчетени са 186 гнезда, от което размера на колонията се оценява на 190-200 двойки докато до 2016-8 г. броят им беше около 30 двойки.

При последното докладване (2013-2018) по чл. 12 от Директива на ЕС за птиците, България докладва **гнездяща популация от 170-250 двойки**. Краткосрочният тренд е определен като флукуиращ, а дългосрочният – като увеличаващ се.

Критерии за ДСМОС	Прагова стойности
D1C1: Процентът на смъртност по видове от случаен приулов е под равнищата, които застрашават видовете, и е такъв, че да осигурява дългосрочната жизнеспособност. Индикатор за натиск D1C1_ind.1: <ul style="list-style-type: none">• случаен приулов по видове морски птици – численост	Не е определена
D1C2: Изобилието на популациите на видовете не е неблагоприятно засегнато от антропогенен натиск, така че дългосрочната жизнеспособност на популациите е осигурена. Индикатор за състояние D1C2_ind.1: <ul style="list-style-type: none">• численост	Предложение за прагова стойност: 360 двойки
D1C3: Демографските характеристики на популацията (напр. размер на индивидите или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, процент на оцеляване) на вида са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно засегната от антропогенен натиск.	Предложение за прагова стойност: 360 загнездими двойки 400 излетели млади птици

<p>Индикатор за състояние D1C3_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брой загнездили двойки и излетели млади птици 	
<p>D1C4: Ареалът на разпределение на видовете и където е целесъобразно — моделът, са в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.</p> <p>Индикатор за състояние D1C4_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд/кв. км) 	Не е определена
<p>D1C5: Местообитанието за вида има необходимия обхват и състояние, за да поддържа различните етапи от жизнения цикъл на вида.</p> <p>Индикатор за натиск D1C5_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена в квадратни километра за всеки тип местообитание или като процент от общата площ на типа местообитание. 	Не е определена

4.2. Средиземноморски буревестник

Видът е мигриращ и в нашите води на Черно море е основно преминаващ и хранещ се. При последното докладване (2013-2018) по чл. 12 от Директива на ЕС за птиците по проект на ИАОС, България докладва референтна популация за този мигриращ вид: 5000 – 25000 инд.

Критерии за ДСМОС	Прагова стойности
<p>D1C1: Процентът на смъртност по видове от случаен приулов е под равнищата, които застрашават видовете, и е такъв, че да осигурява дългосрочната жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за натиск D1C1_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • случаен приулов по видове морски птици – численост 	Не е определена
<p>D1C2: Изобилието на популациите на видовете не е неблагоприятно засегнато от антропогенен натиск, така че дългосрочната жизнеспособност на популациите е осигурена.</p> <p>Индикатор за състояние D1C2_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • численост 	Предложение за прагова стойност: 15 000 инд.
<p>D1C3: Демографските характеристики на популацията (напр. размер на индивидите или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, процент на оцеляване) на вида са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно засегната от антропогенен натиск.</p> <p>Индикатор за състояние D1C3_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брой загнездили двойки и излетели млади птици 	Неприложимо – видът е мигриращ за България и Черно море.

<p>D1C4: Ареалът на разпределение на видовете и където е целесъобразно — моделът, са в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.</p> <p>Индикатор за състояние D1C4_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд/кв. км) 	Не е определена
<p>D1C5: Местообитанието за вида има необходимия обхват и състояние, за да поддържа различните етапи от жизнения цикъл на вида.</p> <p>Индикатор за натиск D1C5_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена в квадратни километра за всеки тип местообитание или като процент от общата площ на типа местообитание. 	Не е определена

4.3. Гривеста рибарка

Видът е гнездящо-прелетен в България и Черно море. При последното докладване (2013-2018) по чл. 12 от Директива на ЕС за птиците по проект на ИАОС, България докладва референтна популация: 1100 – 2600 двойки. Краткосрочният и дългосрочният тренд са определени като флукуиращи. Дългосрочният мониторинг провеждан от сдружение „Зелени Балкани“ в района на Поморийско езеро, където е основната колония на вида в България, показва голяма флукуация в числеността на гнездящите двойки – от 900 до 2700.

Критерии за ДСМОС	Прагова стойности
<p>D1C1: Процентът на смъртност по видове от случаен приулов е под равнищата, които застрашават видовете, и е такъв, че да осигурява дългосрочната жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за натиск D1C1_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • случаен приулов по видове морски птици – численост 	Не е определена
<p>D1C2: Изобилието на популациите на видовете не е неблагоприятно засегнато от антропогенен натиск, така че дългосрочната жизнеспособност на популациите е осигурена.</p> <p>Индикатор за състояние D1C2_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • численост 	Предложение за прагова стойност: 2400 двойки
<p>D1C3: Демографските характеристики на популацията (напр. размер на индивидите или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, процент на оцеляване) на вида са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно засегната от антропогенен натиск.</p> <p>Индикатор за състояние D1C3_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брой загнездили двойки и излетели млади птици 	2400 загнездили двойки 700 излетели млади птици

<p>D1C4: Ареалът на разпределение на видовете и където е целесъобразно — моделът, са в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.</p> <p>Индикатор за състояние D1C4_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд/кв. км) 	<p>Не е определена</p>
<p>D1C5: Местообитанието за вида има необходимия обхват и състояние, за да поддържа различните етапи от жизнения цикъл на вида.</p> <p>Индикатор за натиск D1C5_ind.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена в квадратни километра за всеки тип местообитание или като процент от общата площ на типа местообитание. 	<p>Не е определена</p>

Литература:

ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ. Мониторинг на избрани видове морски птици във връзка с програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 и Д4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщаващ доклад, 2020 г.

ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ. Мониторинг на избрани видове морски птици във връзка с програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 и Д4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщаващ доклад, 2018 г.

БДЗП. Мониторинг на избрани видове морски птици във връзка с програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 и Д4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщаващ доклад, 2016 г.

БДЗП. Проучване на избрани видове крайбрежни птици във връзка с подобряване на програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 и Д4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщаващ доклад, 2015 г.

Попгеоргиев Г., Спасов С. & Корнилев Ю. 2015. SmartBirds: Информационна система с биологична информация към БДЗП. Достъпно на <https://smartbirds.org>

Camphuysen, K. J., Fox, A. D., Leopold, M. F. and Petersen, I. K. (2004) Towards standardised seabirds at sea census techniques in connection with environmental impact assessments for offshore wind farms in the U.K.: a comparison of ship and aerial sampling methods for marine birds, and their applicability to offshore wind farm assessments. NIOZ report to COWRIE (BAM – 02-2002), Texel, 37pp.

Tasker, M. L., P.H. Jones, T.J. Dixon and B.F.Blake 1984. Counting seabirds at sea from ships: a review of methods employed and a suggestion for a standardized approach. Auk 101: 567-577.